

Marek Aureliusz (26 kwietnia 121 w Rzymie - 17 marca 180 roku w Vindobonie, dzisiejszym Wiedniu)

Głosił filozof z "Urbs Aeterna",
cesarz i postać charakterna:
Żyjesz nie po to,
by osiąść złoto,
człowieku, istoto pazerna!*

(ebs, *w cudzysłowie, bo w zasadzie powinno być w dopełniaczu, czyli Urbis Aeternae)

Marek Aureliusz Antoninus, Marek Anniusz Aureliusz Verus (Marcus Aurelius Antoninus, Marcus Annius Aurelius Verus, cesarz rzymski, pisarz i filozof.

"Zawsze masz możliwość żyć szczęśliwie, jeśli pójdziesz dobrą drogą i zechcesz dobrze myśleć i czynić. A szczęśliwy to ten, kto los szczęśliwy sam sobie przygotował. A szczęśliwy los - to dobre drgnienie duszy, dobre skłonności, dobre czyny." ("Rozmyślenia", tł. Marian Reiter, inne cytaty)

Urodzony w południowej części Rzymu. Jego ojciec, Annius Verus, zmarł, gdy Marek miał 11 lat. Otrzymał staranne, wszechstronne wykształcenie.

Został adoptowany przez swego wujka Antonina Piusa (żona Antonina, Faustyna Starsza, była jego ciotką) 25 lutego 138 roku. W 145 poślubił jego córkę, Faustynę. Podczas 30 lat małżeństwa miał z nią 13 dzieci, z których tylko jeden syn i cztery córki go przeżyły.

Był cesarzem rzymskim od 161 roku i następcą Antonina Piusa. W latach 161-169 sprawował rządy wraz z przybranym bratem, Lucjuszem Werusem. Po jego śmierci panował samodzielnie. Czasy rządów Marka Aureliusza przypadły na okres bardzo trudny: nieustających wojen i klęsk żywiołowych (wylew Tybru, głód, rozruchy uliczne, pożary, plaga szarańczy, epidemia dżumy). Za jego panowania miały miejsce liczne prześladowania skierowane przeciwko sektom wczesnochrześcijańskim.

Prywatnie prowadził skromne, spokojne życie, zgodne z surowymi zasadami stoickimi. Miał głębokie poczucie obowiązku służenia krajowi i obywatelom. Dbał o dobre stosunki z senatem, przeprowadził reformy w dziedzinie administracji i prawa cywilnego.

Głównymi wrogami Rzymu były wówczas plemiona germańskie i Partowie. Marek Aureliusz zmarł na dżumę w trakcie wyprawy wojennej przeciw Markomanom 17 marca 180 roku w Vindobonie (dzisiejszy Wiedeń).

Po śmierci został ubóstwiony. Pochowano go w Mauzoleum Hadriana.

Marek Aureliusz jest znanym stoikiem. Nazywany jest filozofem na tronie. Jego dzieło Rozmyślenia (taki tytuł przyjął się w tłumaczeniach, oryginał to: Do siebie samego), napisane w grece, przetrwało wieki i nadal jest źródłem inspiracji. Wyłania się zeń obraz władcy jako człowieka skromnego i ze wszech miar umiarkowanego. Ironią wydaje się więc fakt, że jego syn, a jednocześnie następca, Kommodus zapisał się w historii jako władca gwałtowny i okrutny (starożytne plotki głosiły zresztą, że Kommodus nie jest synem Marka Aureliusza, lecz gladiatora).

- Uczył panowania nad emocjami. Uważał, iż nie należy dążyć do rozkoszy, sławy czy bogactwa. Spokój powinniśmy odnajdować w pracowitości oraz być życzliwym, choć nieco sceptycznym w stosunku do innych, a

także sumiennym w wypełnianiu własnych obowiązków.

- Świat jest teatrem, ludzie aktorami wyznaczonymi do odegrania skromnej zazwyczaj roli. Nie należy buntować się i lękać się śmierci, która mieści się w naturalnym porządku świata (z fragmentów Jana Tomkowskiego).

W Muzeum Kapitolińskim znajduje się jego popiersie z okresu młodości, zaś na placu przed Muzeum stoi pomnik konny cesarza. (zdj. ze strony FotoTrip.pl).

Jest to jeden z najsłynniejszych posągów rzymskich, wykonany ze złoconego brązu między 166-180 rokiem n.e. Marek Aureliusz jest tu przedstawiony w charakterze wodza, jednak wyraz twarzy, miękkość rysów oraz uczesanie wskazują na filozofa. W starożytności stał on na Lateranie, później na Placu Kapitolińskim, od 1985 r. z powodu zniszczeń, w Muzeum Kapitolińskim w Rzymie.

Ten najlepszy wizerunek cesarza ocalał dzięki złudzeniu późniejszych chrześcijan, że przedstawia cesarza Konstantyna I Wielkiego, który dopiero w 132 lata po śmierci Marka Aureliusza edyktem mediolańskim dał wszystkim mieszkańcom obu części imperium swobodę wyznania.

Poniżej jest też kolorowana statua cesarza Augusta. Historyk Robert Suski wyjaśnia: *Tak według Emmy Zahonero i Jesúsa Mendiola, z Restoration Workshop and Fine Arts Taller MV Arte oryginalnie wyglądał posąg Augusta z Prima Porta. Polichromia została odtworzona na podstawie analiz chemicznych oryginalnego posągu znajdującego się w Musei Vaticani.*

Postać Marka Aureliusza pojawiła się w filmie "Gladiator" Ridleya Scotta, w którym zagrał ją Richard Harris. W filmie występują elementy fikcyjne, np. Marek Aureliusz zostaje zamordowany przez swojego syna Kommodusa, chcącego w ten sposób przejąć władzę.

Marek Aureliusz występuje również w powieści historycznej Teodora Jeske-Choińskiego z 1895 roku pt. „Gasnące Słońce” przetłumaczonej na języki: niemiecki, szwedzki, włoski, węgierski, czeski i rosyjski.

Akcja powieści toczy się za czasów panowania Marka Aureliusza i Lucjusza Werusa w samym Rzymie i (w drugiej części) w pasie przygranicznym cesarstwa. Skupia się ona przede wszystkim wokół miłości patrycjusza Publiusza Kwintyliusza Warusa do Mucji Kornelii. Wśród ważnych postaci są: Marek Kwintyliusz Warus (brat Publiusza), Tullia Kornelia (stryjenka, ciotka Mucji), prefekt legionów i przyjaciel Publiusza Serwiusz Klaudiusz Kalpurniusz oraz wzbogacony przedsiębiorca, syn wyzwolenca Lucjusz Fabiusz Pomponiusz Furio i jego córka Liwia. Epizodycznie jako bohaterowie pojawiają się także obaj cesarze.

<https://www.youtube.com/watch?v=Uvh6O8SejHM>

Zbigniew Herbert, "Do Marka Aurelego"

Prof. Henrykowi Elzenbergowi

Dobranoc Marku lampę zgaś
i zamknij książkę Już nad głową
wznosi się srebrne larum gwiazd
to niebo mówi obcą mową
to barbarzyński okrzyk trwogi
którego nie zna twa łacina*

to lęk odwieczny ciemny lęk
o kruchy ludzki ład zaczyna

bić I zwycięży Słyszysz szum
to przyływ Zburzy twe litery
żywołów niewstrzymany nurt
aż runą świata ściany cztery
cóż nam - na wietrze drzeć
i znów w popioły chuchać macić eter
gryźć palce szukać próżnych słów
i wlec za sobą cień poległych

więc lepiej Marku spokój zdejm
i ponad ciemność podaj rękę
niech drży gdy bije w zmysłów pięć
jak w wątłą lirę ślepy wszechświat
zdradzi nas wszechświat astronomia
rachunek gwiazd i mądrość traw
i twoja wielkość zbyt ogromna
i mój bezradny Marku płacz

wiersz z tomu "Struna światła" (1956)